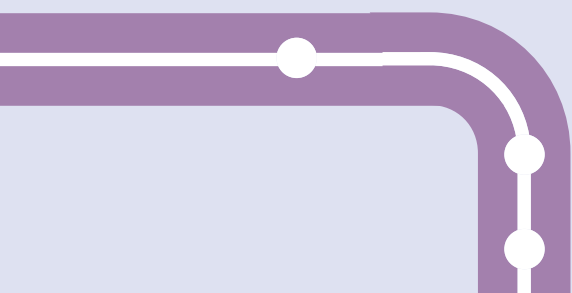
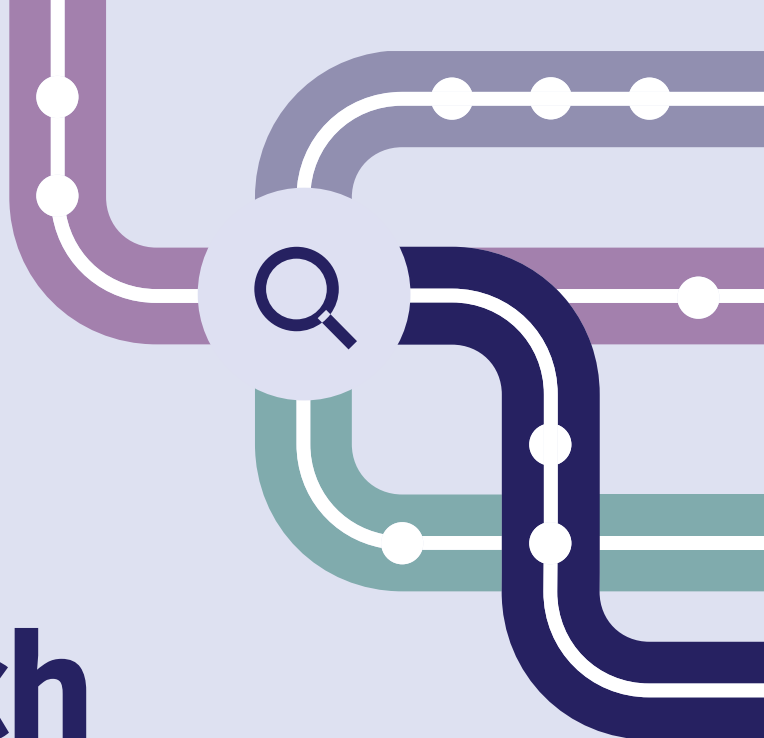

Kortversion

Trend- och omvärldsanalys 2019

Innehåll

Introduktion	3
Tre viktiga slutsatser från omvärldsanalysen 2019	4
Att använda omvärldsanalysen	5
Omvärldsanalys 2019 – nio trender som påverkar kommunen	5
Ökad polarisering	7
Ökat fokus på jämställdhet	11
Ökad mångfald	15
Ökat fokus på livsmiljö och boende	19
Åldrande befolkning	23
Ökad digitalisering	27
Förändrade kompetens- och utbildningsbehov	31
Ökad internationalisering och global rörlighet	35
Miljö- och klimatförändringar	39
Sammanfattande bild över trender och förändringstryck 2019	42

I omvärldsanalysen fångar vi upp och beskriver förändringar i omvärlden och hur de påverkar vår verksamhet. Analysen ska tjäna som underlag för verksamhetsplanering i organisationens alla delar.

– Joachim Danielsson

Introduktion

Varje år gör Uppsala kommun en trend- och omvärldsanalys. Syftet är upptäcka händelser och trender som påverkar kommunens verksamhet. Årets omvärldsanalys är ett viktigt planeringsunderlag inför mål- och budgetprocessen 2020–2022.

Världen ändras hela tiden. Förändringar av invånarnas värderingar och av befolkningens sammansättning, teknikutvecklingen, globaliseringen och klimatpåverkan är fem globala trender som påverkar världen, Sverige och även Uppsala kommun.

I Uppsala kommuns omvärldsanalys bryts de fem globala trenderna ner i nio regionala trender. De nio regionala trenderna är identifierade och framlyfta eftersom de bedöms ha stor påverkan på Uppsalas förutsättningar att utvecklas till en socialt, ekologiskt och ekonomiskt hållbar kommun med upp emot 340 000 invånare vid utgången av år 2050.

Värderingsförändring	Demografisk förändring	Teknikutveckling	Globalisering	Klimatförändring
Ökad polarisering Ökat fokus på jämställdhet Ökad mångfald	Ökat fokus på livsmiljö och boende Åldrande befolkning	Ökad digitalisering Förändrade kompetens och utbildningsbehov	Ökad internationalisering och ökad global rörlighet	Miljö- och klimatförändringar

Figur: Trender med påverkan på Uppsala kommun.

I omvärldsanalysen underbyggs trendbeskrivningarna med fakta och statistik som indikerar trendernas uttryck i Uppsala kommun. Varje trend har också en sammanfattning med slutsatser som kallas förändringstryck. Förändringstrycken visar vad kommunen kan göra för att möta och hantera trender och andra omvärldsfaktorer.

I årets analys betonas tre förändringstryck – tre slutsatser – som har särskilt stor påverkan på kommunens verksamhet.

Tre viktiga slutsatser från omvärldsanalysen 2019

Stärk framtidstron och öka inkluderingen bland unga

Ojämlikheter i levnadsvillkor ökar, både mellan individer och bostadsområden. I likhet med andra större kommuner har Uppsala skillnader i hälsa, utbildning, arbete och inkomst mellan olika platser. En av de viktigaste slutsatserna är behovet av att stärka framtidstron och öka inkluderingen, framföra allt bland unga. I analysen om trenden ökad polarisering går det att läsa mer om hur Uppsala kommun kan vända utvecklingen.

Säkerställ en hållbar samhällsbyggnad med ekonomin i balans

Ökat fokus på livsmiljö och boende är en trend som påverkar Uppsala starkt. Uppsala har en hög befolkningsökning. Det förutsätter en fortsatt utbyggnad av kommunens verksamhet, arbetsplatser och bostäder. För att möta behovet behöver Uppsala säkerställa en hållbar samhällsutveckling med ekonomin i balans. Läs om hur kommunen kan möta utmaningen i analysen om trenden ökat fokus på livsmiljö och boende.

Våga tänka nytt och var nyskapande i välfärden

År 2030 förväntas andelen som är äldre än 80 år att vara dubbelt så många som 2015. Trenden med en åldrande befolkning i Uppsala kommun sätter press på kommunens ekonomi och finansieringen av välfärden. För att säkra en god välfärd behöver kommunen våga tänka nytt och vara nyskapande i hur framtidens välfärdstjänster utformas. Läs om framtiden för välfärden i analysen om trenden åldrande befolkning.

Att använda omvärldsanalysen

Omvärldsanalysen är ett planeringsunderlag till Mål och budget 2020–2022. De förändringstryck – slutsatser – som beskrivs i omvärldsanalysen påverkar kommunens verksamheter på olika sätt. Nämnderna och bolagsstyrelserna behöver därför göra en fördjupad analys av hur den egna verksamheten påverkas.

För att underlätta arbetet har det tagits fram mallar.

Demografisk förändring	Förändringstryck Verksamhetsnära slutsatser för Uppsala kommun	Konsekvenser för verksamheten 1-3 års sikt
Ökat fokus på livsmiljö och boende	Säkerställa en hållbar samhällsbyggnad med ekonomin i balans Säkra en fullgod bostadsförsörjning som omfattar alla Ökad attraktivitet i hela Uppsala Skapa en flexibel och dynamisk bebyggd miljö <i>Eget förändringstryck</i>	
Åldrande befolkning	Våga tänka nytt och vara nyskapande Säkra den långsiktiga kompetens- försörjningen Ta vara på äldres arbetsförmåga, erfa- renhet och engagemang Skapa ett äldrevänligt samhälle <i>Eget förändringstryck</i>	

Tabell: Mall för verksamhetsnära omvärldsanalys

I denna kortversion av omvärldsanalysen ges en översiktlig beskrivning av de nio omvärldstrenderna och deras lokala uttryck. För ett mer omfattande resonemang hänvisas till rapporten Uppsala kommuns omvärldsanalys 2019. Material kopplat till omvärldsanalysen finns samlat på **Insidan**.

Omvärldsanalys 2019 – nio trender som påverkar kommunen

Nedan kan du läsa sammanfattande analyser av de nio trenderna som har störst påverkan på kommunens verksamhet.

Ökad polarisering

Uppsala är en ekonomiskt välmående kommun. Utbildningsnivån är hög, arbetslösheten är låg och Uppsalaborna har generellt sett en god hälsa. Men Uppsala är också socioekonomiskt delat.

Inom flera områden i samhället ökar polariseringen. Ojämlikheter i levnadsvillkor ökar, både mellan individer och mellan olika bostadsområden. Inkomstskillnaderna växer liksom skillnaderna i sysselsättning och hälsa. Samtidigt präglas det samhälleliga samtalet av allt mer personligt tyckande och mindre faktabaserade slutsatser.

Socioekonomiska skillnader mellan olika bostadsområden

I likhet med andra större kommuner i Sverige finns stora skillnader i hälsa, utbildning, arbete och inkomst mellan olika bostadsområden. En stor inflyttning till kommunen och historiskt höga och fortsatt ökande bostadspriser, har bidragit till att driva på denna utveckling. I Uppsala finns det bostadsområden med relativt höga ohälsotal, hög arbetslöshet och hög andel invånare som får ekonomiskt bistånd av kommunen. Utmärkande för dessa områden är de relativt höga andelarna äldre eller utrikes födda. I kontrast finns det bostadsområden inom kommunen där ohälsotalen är relativt sett låga och anknytningen till arbetsmarknaden eller eftergymnasiala studier är hög.

Socioekonomiska skillnader påverkar trygghetskänslan

Den socioekonomiska ojämlikheten innebär en risk då den kan försvaga den sociala sammanhållningen i Uppsala. Uppsala kommuns trygghetsundersökning (2018) visar till exempel att känslan av trygghet påverkas av var du bor, snarare än vem du är i termer av till exempel ålder, kön eller födelseregion. I socioekonomiskt mer välbärgade bostadsområden upplever invånarna sig generellt sett mer trygga än i socioekonomiskt mer utsatta områden.

7500

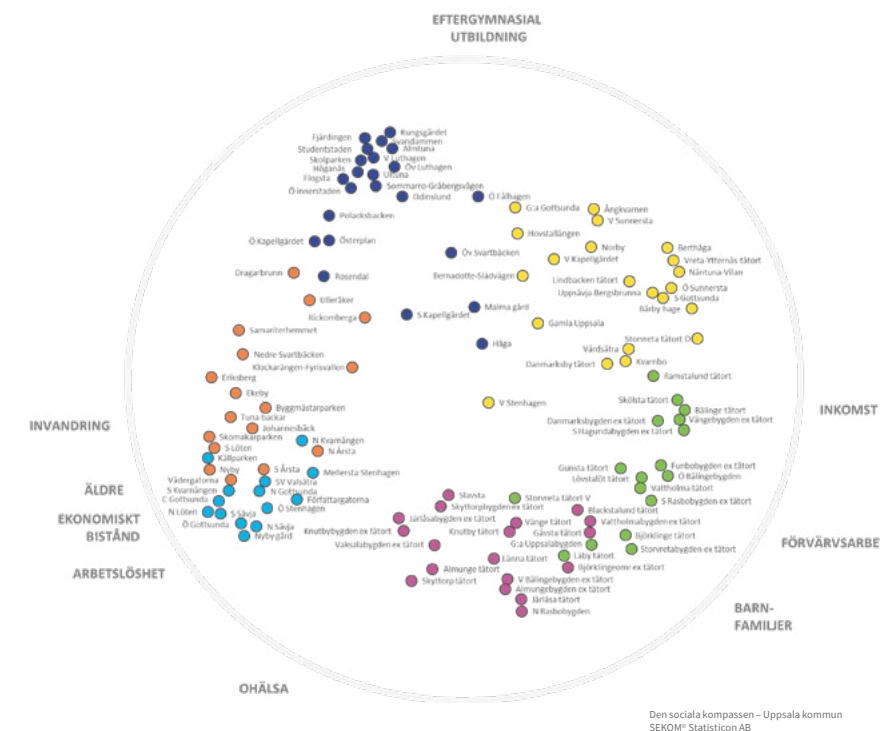
Inkomstskillnader. 2017 levde totalt nära 7 500 barn och unga (0-19 år) i ekonomisk utsatthet i Uppsala. Det är ungefär 900 fler än 2015 då cirka 6600 barn och unga levde i ekonomisk utsatthet.

Så kan Uppsala kommun arbeta för att hantera ökad polarisering

Slutsatserna i omvärldsanalysen kallas förändringstryck. De visar vad kommunen kan göra för att möta och hantera omvärldsförändringar. För denna trend gäller att:

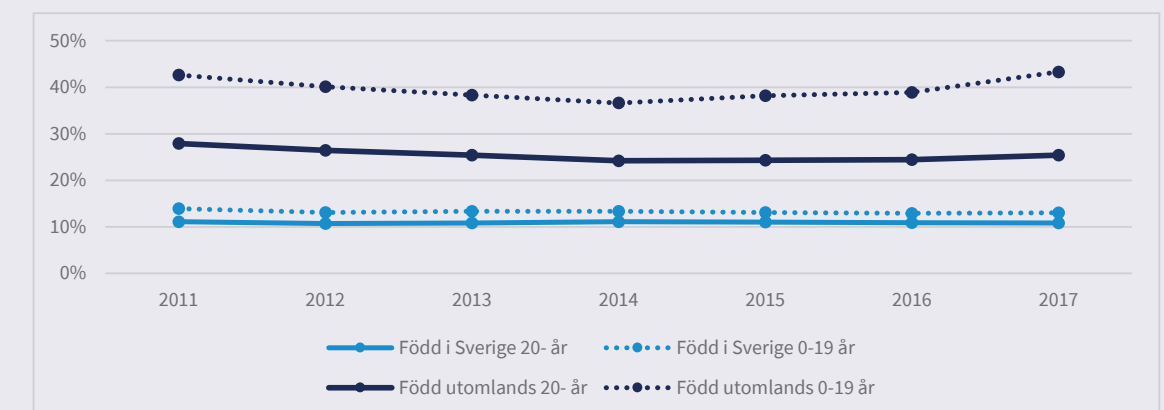
- **Stärka framtidstron och öka inkluderingen.** Samhällsklimatet upplevs som allt hårdare. Lokalt kan detta ta sig uttryck i form av social oro och en ökad närvaro av icke-demokratiska krafter och metoder. Känslan av trygghet och inkludering i samhället behöver stärkas, främst för unga, genom tidiga och samordnade insatser inom utbildningssystem, socialtjänst och kultur- och fritidsverksamhet. Kommunens resurser behöver fördelas på ett sätt som ökar förutsättningarna för jämlika levnadsvillkor.
- **Motverka socioekonomisk segregation.** Det finns skillnader inom till exempel hälsa, utbildning och förvärvsarbete i Uppsala. Detta kan skapa en grogrund för minskad sammanhållning, minskad tillit, upplevelser av otrygghet och på sikt en marginalisering som kan komma till uttryck genom social oro. Kommunen kan motverka detta genom att se över samhällsplaneringen där det sociala hållbarhetsperspektivet får stort avtryck. Blandad bebyggelse och bostäder för alla behöver stimuleras i hela kommunen, i kombination med insatser inom utbildningssystem, trygghetsarbete och integrationsarbete i nära samverkan med civilsamhället.
- **Arbeta för integration till följd av migrationsförändringar.** De senaste årens höga migrationstryck har lett till att kommunen behöver rikta fokus mot insatser för att hjälpa personer som har fått uppehållstillstånd att etablera sig. Vi kan sannolikt vänta oss fler migrationsströmmar i framtiden på grund av konflikter, klimatförändringar och stora socioekonomiska skillnader mellan världens länder. Europa, Sverige och Uppsala är attraktiva mål och kommunen behöver ha en kontinuerlig beredskap för detta. Nationell och europeisk migrationspolitik sätter ramarna. För kommunen är arbetsmarknadsmatchningen central i integrationsarbetet.
- **Möta och hantera åsiktpolarisering.** En ökad polarisering av åsikter och en ökad mängd åsiktskanaler bidrar till att det samhälleliga samtalet innehåller mindre fakta och mer tyckande. Det leder till en ökad sårbarhet i samhället för påverkanskampanjer. En risk är till exempel att förtroendevalda utsätts genom hot och påtryckning. Kommunen behöver främja dialog, kunskapsutbyte och öppenhet och utveckla sin förmåga att hantera åsiktpolarisering och påverkanskampanjer, så att förtroendet för kommunens verksamhet och organisation kan fortsätta upprätthållas. Skolan har en viktig roll att lära elever att tänka källkritiskt kring det som publiceras på nätet och hur man agerar på sociala medier.

Exempel på trendens uttryck i Uppsala

Figur: Karaktärsdrag för bostadsområden i Uppsala kommun. Källa: Den sociala kompassen – nio nyanser av Uppsala (2018).

Den sociala kompassen ger en bild av att Uppsala kommun består av sex olika socioekonomiska landskap. Ljusblå: Höga ohälsotal, hög arbetslöshet, hög andel med ekonomiskt bistånd, hög andel födda i ett land utanför EU/EFTA. Orangea: Höga ohälsotal, hög arbetslöshet, hög andel med ekonomiskt bistånd, låg utbildningsnivå, låg inkomstnivå, hög andel äldre. Gul: Höga ohälsotal, hög arbetslöshet, hög andel med ekonomiskt bistånd, låg arbetslöshet, låg andel invånare med ekonomiskt bistånd. Mörkblå: Hög andel unga vuxna med hög utbildningsnivå, lågt ohälsotal, låg andel i förvärvsarbete, låg inkomstnivå. Lila: Låg utbildningsnivå, låg andel invånare födda utanför EU/EFTA. Grön: Hög andel barnfamiljer, hög förvärvsgrad hos befolkningen i arbetsför ålder.

Figur: Uppsalabor i hushåll med jämförelsevis låga inkomster med hänsyn till hushållets sammansättning (disponibel inkomst per konsumtionsenhet som är lägre än 60 procent av medianvärdet för samtliga i Sverige). Källa: SCB.

Inkomstskillnaderna i samhället växer. Andelen svenskfödda personer som bor i hushåll med låga inkomster i Uppsala kommun har legat ganska konstant de senaste åren. För utrikes födda ökar dock andelen. Skillnaderna mellan utrikes födda och de födda i Sverige är stora, särskilt mellan barnfamiljer. Det är mer än tre gånger så vanligt att någon 0-19 år som är född utomlands bor i ett hushåll med låg ekonomisk standard jämfört med någon 0-19 år som är född i Sverige. Mönstret återfinns på riksnivå.

Ökat fokus på jämställdhet

Jämställdhet handlar om att kvinnor och män ska ha samma möjlighet att forma sina egna liv och samhället de lever i. Området omfattar frågor om makt, inflytande, utbildning, arbete, hälsa och fysisk integritet.

Även om kvinnor och män i Uppsala arbetar i lika stor utsträckning finns det fortfarande skillnader mellan könen. Kvinnor har generellt sämre hälsa, lägre inkomst och är fortfarande underrepresenterade i ledande positioner. Dessa mönster har varit relativt konstanta de senaste tio åren.

Kvinnor har högre utbildningsnivå

Kvinnor i Uppsala har högre utbildningsnivå än män. Mönstret i skolresultat visar att flickor lyckas bättre än pojkar, vilket på sikt kan öka skillnaden i utbildningsnivå ytterligare. I och med att betydelsen av eftergymnasial utbildning förväntas öka ännu mer på framtidens arbetsmarknad kan kvinnors andel av lönearbete och inkomster komma att öka.

Fler unga mår allt sämre

Samtidigt finns en utveckling där den självskattade hälsan bland Uppsalas ungdomar blir allt sämre, särskilt bland flickor. Undersökningar visar också att hedersförtryck är utbrett bland unga. Två tredjedelar av de utrikes födda flickorna i årskurs nio i Uppsala får till exempel inte bestämma helt själva vem de ska gifta sig med. Motsvarande andel för utrikes födda pojkar är drygt 40 procent.

78%

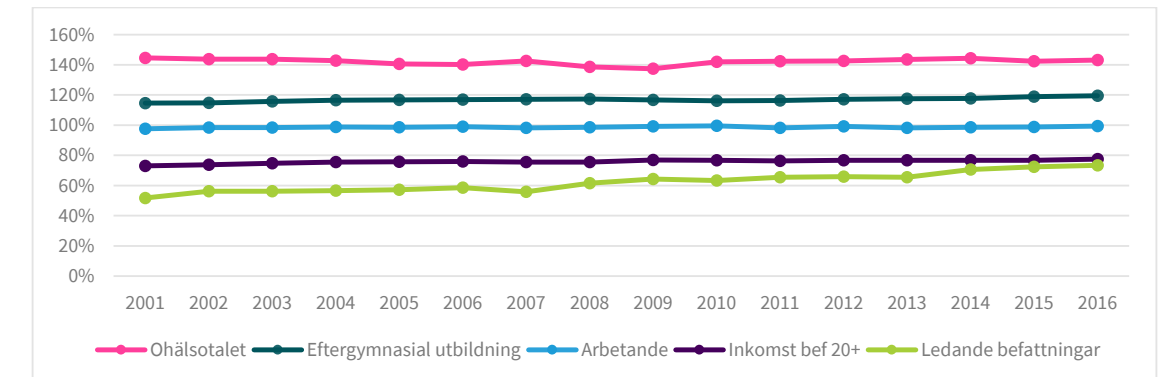
Löneskillnader. I Uppsala hade en genomsnittlig kvinna år 2017 en inkomst motsvarande 78 procent av en genomsnittlig mans inkomst. Några förklaringar till skillnaden är att kvinnor i högre utsträckning än män arbetar deltid, att mansdominerande yrken tenderar att betalas högre än kvinnodominerade yrken och att män i högre utsträckning innehar chefspositioner. Trots detta återstår en oförklarad löneskillnad i storleksordning 3–6 procent när man tagit hänsyn till yrkesroll och bransch.

Så kan Uppsala kommun arbeta för att hantera ökad jämställdhet

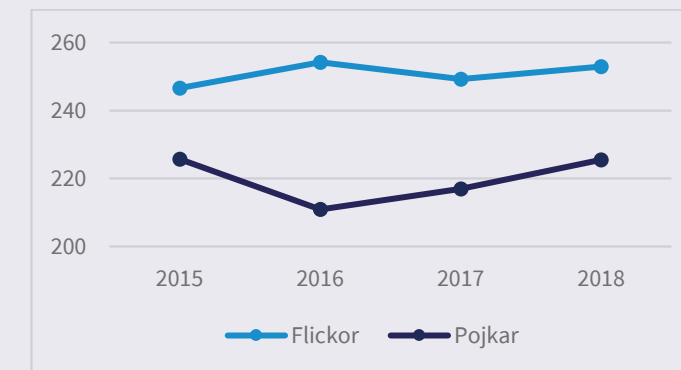
Slutsatserna i omvärldsanalysen kallas förändringstryck. De visar vad kommunen kan göra för att möta och hantera omvärldsförändringar. För denna trend gäller att:

- **Värna ungas välmående och motverka framtida marginalisering.** Fler unga, framför allt flickor, mår allt sämre. Samtidigt tenderar pojkar att halka efter i utbildningsavseende. Detta riskerar att förstärka ojämlikheter och kan leda till en ökad marginalisering i framtiden. Kommunen behöver verka för lugna och trygga miljöer för alla barn och unga oavsett kön samt utforma anpassat stöd inom utbildningssystem, socialtjänst och kultur- och fritidsverksamhet.
- **Bli en kommun fri från trakasserier och våld.** #metoo har synliggjort maktstrukturer, övergrepp och en tystnadskultur som fortfarande präglar stora delar av samhället. Detta har flera konsekvenser för kommunen – både som arbetsgivare, servicegivare och samhällsutvecklare. Kommunen behöver till exempel arbeta med begränsande maskulinitetsnormer och ge våldsutsatta kvinnor och barn skydd och stöd. Internt behöver kommunen fokusera på arbetsplatsklimatet, chefernas ansvar och se över rutiner för att säkerställa en trygg och inkluderande arbetsmiljö för alla.
- **Bidra till att bryta den könsuppdelade arbetsmarknaden.** Kvinnor har idag mindre makt och lägre lön än männen. Män är i högre grad sysselsatta inom yrken som löper risk att försvinna genom globalisering, digitalisering och automatisering. Att kommunen arbetar för att bryta könsuppdelningen i studieval och på arbetsmarknaden är därför till långsiktig fördel för alla. Kommunen behöver som arbetsgivare arbeta för att förändra den könsuppdelade arbetsmarknaden.

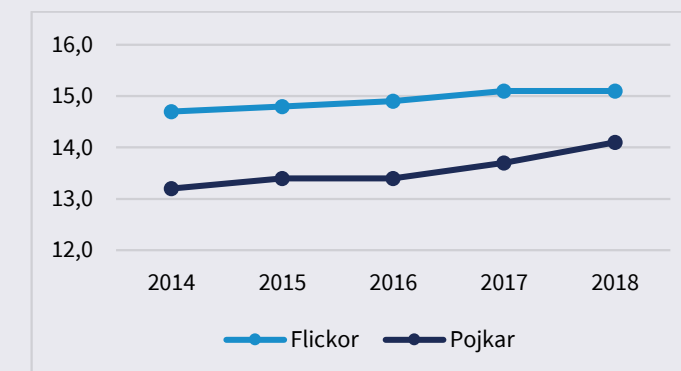
Exempel på trendens uttryck i Uppsala

Figur: Kvinnors nivå som andel av mäns nivå för utvalda variabler, Uppsala kommun. Källa: SCB. I Uppsala kvarstår skillnader mellan kvinnor och män när det gäller hälsa, utbildningsnivå, inkomstnivå och hur vanligt det är med kvinnor i ledande befattningar. Mönstren har varit relativt konstanta över tid.

Figur (th överst): Studieresultat grundskoleelever (meritmedelvärde för elever år 9). Källa: Uppsala kommun.

Figur (tv nederst): Studieresultat gymnasieelever (betygspoäng efter avslutad gymnasieutbildning). Källa: Uppsala kommun

Mönstret i skolresultat visar att flickor lyckas bättre än pojkar, vilket på sikt kan öka skillnaden i utbildningsnivå mellan könen ytterligare. I och med att betydelsen av eftergymnasial utbildning förväntas öka ännu mer på framtidens arbetsmarknad kan kvinnors andel av lönearbete och inkomster komma att öka.

Ökad mångfald

Mångfalden i samhället har ökat de senaste decennierna – med fler talade språk, livsstilar, värderingar och preferenser. Den ökade globala rörligheten och utbytet med omvärlden har fört med sig nya intryck och är en viktig drivkraft för mångfalden i samhället. Mångfalden ställer krav på hur kommunen utformar sina välfärdstjänster för att tillgodose och möta olika behov och förväntningar.

Invånarna förväntar sig ökat inflytande

I takt med att utbildningsnivån och välståndet i samhället ökar, stiger också invånarnas förväntan på inflytande, valmöjlighet och kvalitet. Hur Uppsala kommun uppfattas av invånare, företag och besökare kommer att påverkas av hur väl verksamheterna lyckas med sitt arbete att tillgodose detta.

Ökad mångfald utmanar invanda normer

En större mångfald i samhället kan också utmana invanda normer och system. I en alltmer identitetsdriven värld finns det risk för att olika grupper ställs mot varandra på bekostnad av den totala sammanhållningen i samhället. För att kunna verka för en positiv samhällsutveckling är det därför viktigt att människor känner tillit till varandra och till samhällsinstitutionerna.

”

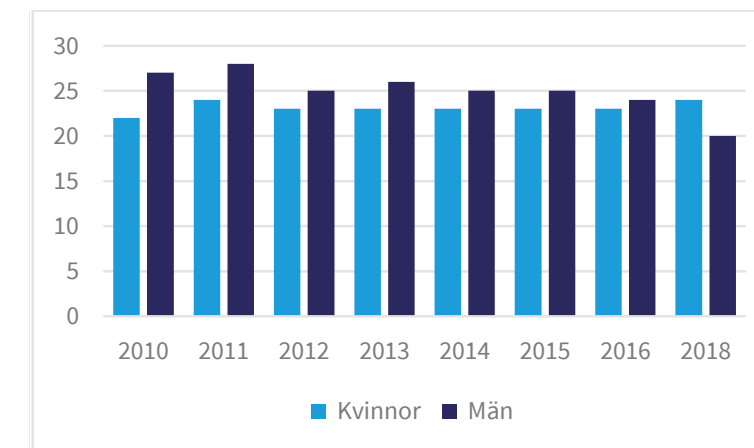
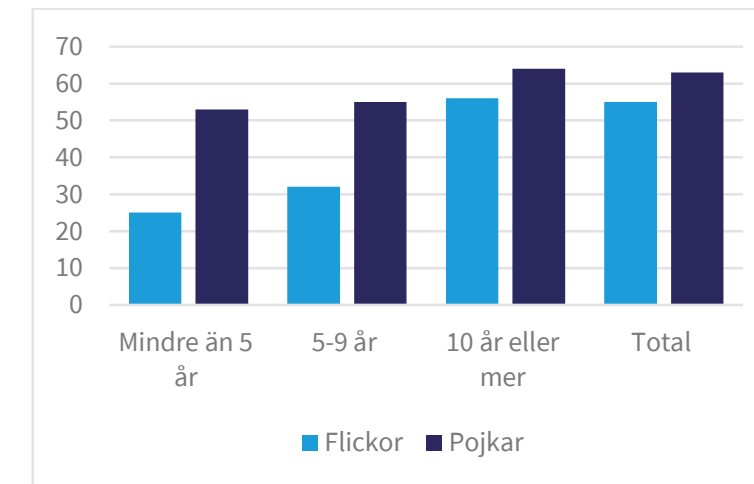
Enligt den forskningsbaserade och världsomspännande undersökningen World Values Survey (WVS) är Sverige det land i världen där värderingar kopplade till valmöjlighet, jämställdhet och självbestämmande värderas högst. Den ökade individualiseringen och ökade kunskapsnivån ökar kraven och förväntningarna på tjänster, inte minst kommunens välfärdstjänster.

Så kan Uppsala kommun arbeta för att hantera ökad mångfald

Slutsatserna i omvärldsanalysen kallas förändringstryck. De visar vad kommunen kan göra för att möta och hantera omvärldsförändringar. För denna trend gäller att:

- **Möta olikheter för att skapa likvärdiga möjligheter.** Inom befolkningen ryms allt fler preferenser, samtidigt som olikheter i förutsättningar och behov synliggörs allt mer. Det ställer krav på hur kommunen utformar sin service för att tillgodose och möta invårnas behov och förväntningar. Olika personers behov behöver därför vara vägledande när kommunens verksamheter agerar, prioriterar och bygger för framtiden.
- **Förstärka demokratiska värden och öka delaktigheten.** Demokrati- och värdegrundsfrågor blir centrala när mångfalden i samhället utmanar invanda normer och system. Kommunen behöver verka för en utvecklad lokal demokrati, där invånarnas möjligheter till delaktighet och inflytande stärks. För att behålla respekt för olikheter och stärka förtroendet för samhällsstrukturen behöver kommunen också skapa möjligheter för olika grupper att möta varandra. En stärkt, värdegrundsbaserad samverkan mellan kommun, förenings- och näringsliv är därför central för att lyckas.
- **Dra nytta av mångfald för att stärka verksamheterna.** Ökad mångfald ger möjligheter för, och skapar nya förväntningar på, kommunen som arbetsgivare. Kommunen behöver ta tillvara potential och motverka diskriminering, vilket är angeläget både för att säkra kompetensbehov och ur jämlikhetssynpunkt.

Exempel på trendens uttryck i Uppsala

Figur (överst): Andel ungdomar i Uppsala kommun som anser att man kan lita på de flesta människor, utifrån tid i Sverige. Undersökningen avser ungdomar i grundskolans åk 7 och åk 9 samt gymnasieskolans åk 2. Totalt cirka 3 900 svar. Källa: Liv och hälsa ung (2017)

Figur (underst): Andel kommuninvånare 18-64 år med avsaknad av tillit till andra. Resultatet baseras på data från befolkningsenkät. Källa: Kolada.

Människors tillit till varandra och till samhällsinstitutionerna är grundläggande för såväl ekonomisk utveckling som offentlig välfärd. Bland ungdomar i Uppsala kommun är det 58 procent som svarat ja på frågan om man i allmänhet kan lita på de flesta människor. Undersökningen visar påtagliga skillnader utifrån tid i Sverige där de som varit i Sverige längre tid i högre grad svarar att man kan lita på de flesta människor. Undersökningen visar också att flickor i lägre grad litar på andra än pojkar. I Uppsala kommun svarar 23 procent av de tillfrågade invånarna i åldern 18-64, nej på frågan om man i allmänhet kan lita på de flesta människorna.

Ökat fokus på livsmiljö och boende

Uppsala är Sveriges fjärde största storstadskommun, med drygt 225 000 invånare. Den stora staden, de olika tätorterna och den rikt befolkade landsbygden gör att Uppsala kan erbjuda en stor variation av boende- och livsmiljöer.

Prognoser visar på fortsatt befolkningsökning

Uppsala har under de senaste åren haft en hög befolkningsökning och prognoser visar på en fortsatt tillväxt. Uppsalas storlek och läget i huvudstadsregionen ger tillgång till en starkt växande och specialiserad arbetsmarknad samt en attraktiv livsmiljö som inkluderar ett brett utbud av kommersiell service och kulturaktiviteter.

Befolkningsökningen förutsätter en kontinuerlig utbyggnad av bostäder, arbetsplatser och infrastruktur. Med det så kallade Uppsalapaketet säkras möjligheterna till en fortsatt hög utbyggnadstakt och förbättringar i kollektivtrafiksystemet. Uppsalapaketet ska bland annat leda till 33 000 nya bostäder, en ny tågstation vid Bergsbrunna och spårvägstrafik i staden.

Bostäder för alla

De senaste årens höga bostadsbyggande innebär att det numera är lätt för resursstarka personer att få tag på en bostad i Uppsala. Däremot finns det grupper som fortfarande har svårt att komma in på Uppsalas bostadsmarknad. Det handlar bland annat om dem som varken har ekonomiska resurser att köpa en bostad, eller möjlighet att klara av de relativt höga hyresnivåerna i nyproducerade hyresrätter och de inkomstkrav som ställs av hyresvärdarna.

Den pågående expansionen av Uppsala ställer nya krav på en god livsmiljö och bostäder för alla. En utmaning består i att bygga en långsiktigt hållbar kommun som är fysiskt och socialt sammanhållen, där man kan leva ett gott liv och ha en fungerande vardag.

33 000

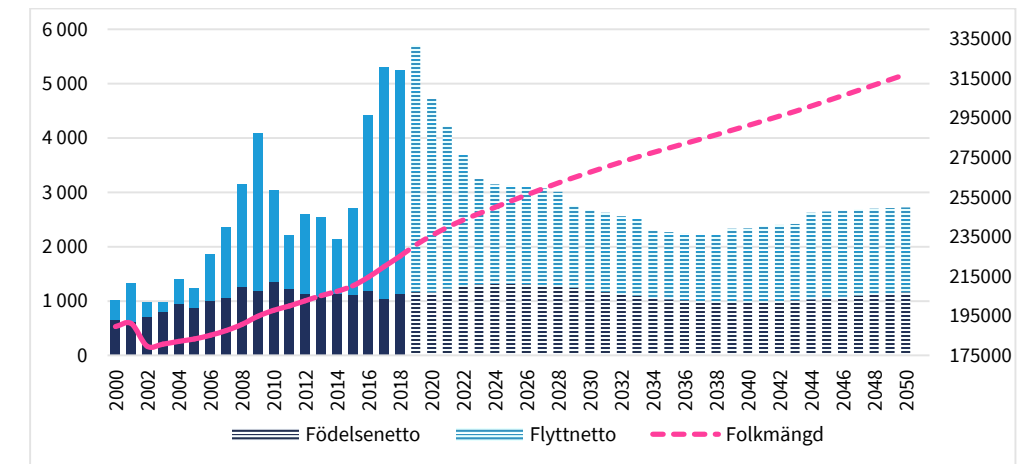
En växande kommun. Avtalet med staten – det så kallade Uppsalapaketet – innebär bland annat att 33 000 nya bostäder ska byggas i Uppsalas södra delar fram till år 2050. En central utmaning för Uppsala kommun är att bygga ut kommunens verksamhet, infrastruktur och bostadsbestånd i takt med att befolkningen växer.

Så kan Uppsala kommun arbeta med ökat fokus på livsmiljö och boende

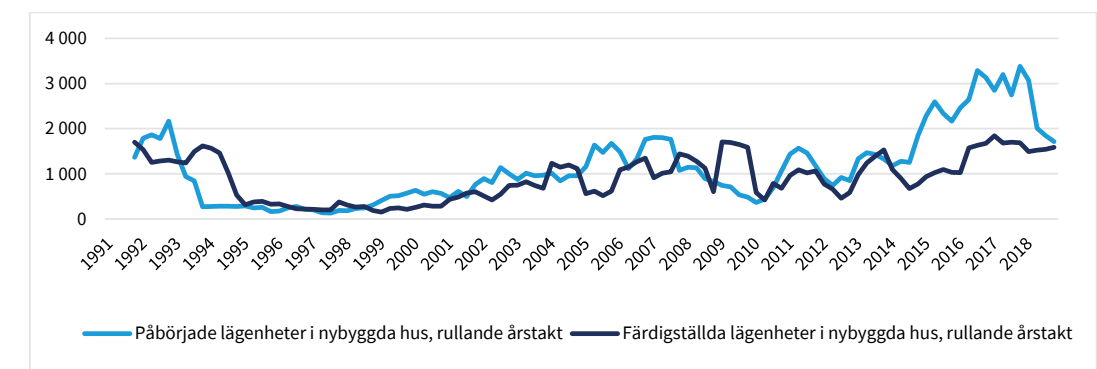
Slutsatserna i omvärldsanalysen kallas förändringstryck. De visar vad kommunen kan göra för att möta och hantera omvärldsförändringar. För denna trend gäller att:

- **Säkerställa en hållbar samhällsbyggnad med ekonomin i balans.** Uppsala står inför en snabb expansion. En utmaning består i att bygga ut den kommunala verksamheten, infrastrukturen och bostadsbeståndet i takt med att befolkningen växer. För att säkra en långsiktigt hållbar samhällsbyggnad och klara finansieringen krävs god ekonomisk hushållning, stärkt fokus på näringslivstillväxt, planering och samverkan såväl inom kommunkoncernen som med externa aktörer.
- **Säkra en fullgod bostadsförsörjning som omfattar alla.** Det råder obalans mellan hushållens ekonomiska förutsättningar och prisbilden i bostadsutbudet i kommunen. Det finns därför behov av ett utökat utbud av boendeformer i kommunen och fler bostäder med lägre boendekostnader i såväl nyproduktion, vid ombyggnation som i befintligt bestånd. Kommunen behöver genom sin planeringsverksamhet och markpolitik, sina bolag och genom samverkan med andra aktörer, säkerställa att så sker. Detsamma gäller kvarboende vid ombyggnation.
- **Öka attraktiviteten i hela Uppsala.** Hög lokal och regional tillgänglighet är viktigt för attraktiviteten. Få kommuner kan erbjuda en sådan stor variation av livsmiljöer som Uppsala. Detta behöver tas tillvara. Det ska finnas goda möjligheter att bo, verka och uppleva såväl på landsbygden som i de prioriterade tätorterna och i olika delar av staden. Kommunen behöver prioritera utvecklingen av bostadsbyggande, näringslivsutveckling, service, kollektivtrafik och infrastruktur med hög kvalitet till platser med goda förutsättningar.
- **Skapa en flexibel och dynamisk bebyggd miljö.** Samhällsutvecklingen och teknikutvecklingen skapar såväl nya möjligheter som nya utmaningar. Multifunktionalitet tillsammans med digitaliseringens möjligheter har en stor betydelse. Kommunen behöver i sin planering och förvaltning säkerställa en hållbar bebyggd miljö som har en hög flexibilitet i förhållande till framtida förändrings- och utvecklingsbehov.

Exempel på trendens uttryck i Uppsala

Figur: Befolkningsökning 2000-2050, Uppsala kommun. Befolkningsökning (staplar) på vänster axel och folkmängd (linje) på höger axel. Källa: Kommunprognos 2019. Uppsala har under senare år haft en stark befolkningsutveckling och växte med hela 5 250 personer eller 2,4 procent år 2018. Ökningstakten förväntas successivt att sjunka för att framåt år 2023 återgå till nivåer närmare det historiskt genomsnittliga. Enligt den senaste kommunprognosen beräknas Uppsala kommun ha nästan 268 000 invånare år 2030 och drygt 317 000 invånare år 2050. Den planmässiga beredskapen är ännu högre – 280 000 till 340 000 invånare år 2050.

Figur: Nyproduktion av bostäder i Uppsala kommun, rullande årstakt per kvartal från 1991 till 2018. Källa: SCB. Figuren visar att bostadsbyggandet i Uppsala varit högt de senaste åren. Skillnaden mellan påbörjandetakten och färdigställandetakten har dock varit stor de senaste åren. Det vanliga är dock att påbörjade projekt slutförs. Det innebär att volymen färdigställda bostäder kan ligga kvar på en hög nivå även ett tag efter att påbörjandetakten vikt ner, såsom nu är fallet i Uppsala.

Avtalet med staten (Uppsalapaketet) innebär att några av de mest bärande förutsättningarna för stadsutvecklingen i Uppsala fram till år 2050 säkerställs. Det möjliggör bland annat:

- Utbyggnadsområden med 33 000 nya bostäder i de södra stadsdelarna (Bergsbrunna, Sävja, Gottsunda och Ultuna) varav minst 30 procent hyresrätter.
- En utbyggnad till fyra järnvägsspår från Uppsala resecentrum till den södra länsgränsen.
- Stationsutveckling med ny tågstation vid Bergsbrunna.
- En ny kollektivtrafiklänk över Fyrisån.
- Spårvägstrafik Ultunalänken-Kunskapsspåret.

Åldrande befolkning

Under det kommande decenniet riskerar Sverige, i likhet med stora delar av Europa, att stå inför utmaningen med en åldrande befolkning och ett otillräckligt skatteunderlag för finansiering av välfärden.

Antalet äldre ökar

Uppsala har en relativt ung befolkning, men antalet äldre ökar i snabb takt. År 2030 förväntas antalet kommuninvånare som är äldre än 80 år att vara dubbelt så många som år 2015. Allt färre människor i yrkesarbetande åldrar behöver i och med detta försörja allt fler som inte arbetar. Samtidigt förväntas behovet av sjukvård, äldreomsorg och anpassade boenden öka. Detta sätter press på kommunens ekonomi och finansieringen av välfärden.

Möjligheten att leva ett aktivt liv kan ge positiva hälsoeffekter och på sikt minska behovet av vård- och omsorgsinsatser för äldre.

Äldre jobbar allt längre

Det blir samtidigt vanligare att människor arbetar högre upp i åldrarna. Uppsala kännetecknas av en tjänstebetonad arbetsmarknad där möjligheterna för äldre att arbeta ses som gynnsamma. En ökad sysselsättningsgrad i åldrarna 65-74 år kan lindra effekterna av en åldrande befolkning genom att stärka kommunens ekonomi.

På liknande sätt kan en snabbare etablering av unga och nyanlända på arbetsmarknaden höja sysselsättningsgraden i kommunen. Potentialen är jämförbar med effekten av att arbeta längre upp i åldrarna: det handlar om något tusental fler sysselsatta.

31%

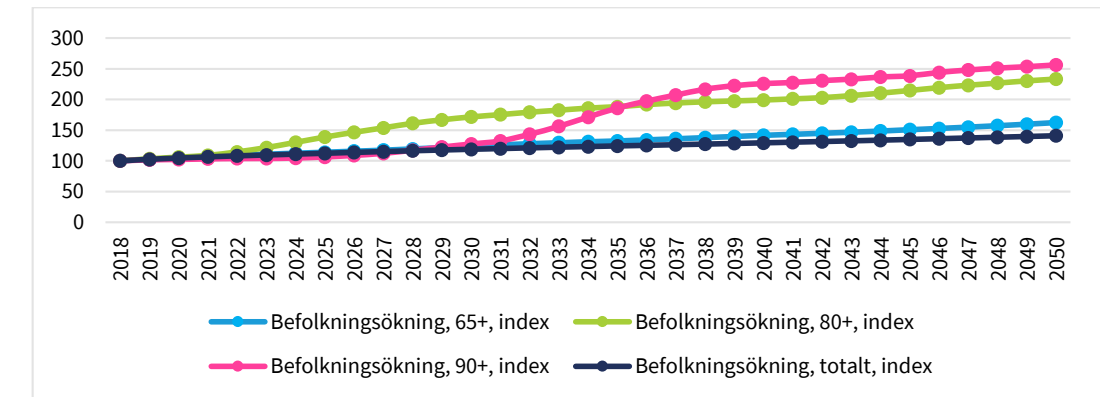
Fler äldre arbetar längre. Andelen kommuninvånare i ålderns 65–74 år som arbetar har ökat de senaste 10 åren. År 2017 arbetade 31 procent av männen och 21 procent av kvinnorna.

Så kan Uppsala kommun arbeta för att hantera en åldrande befolkning

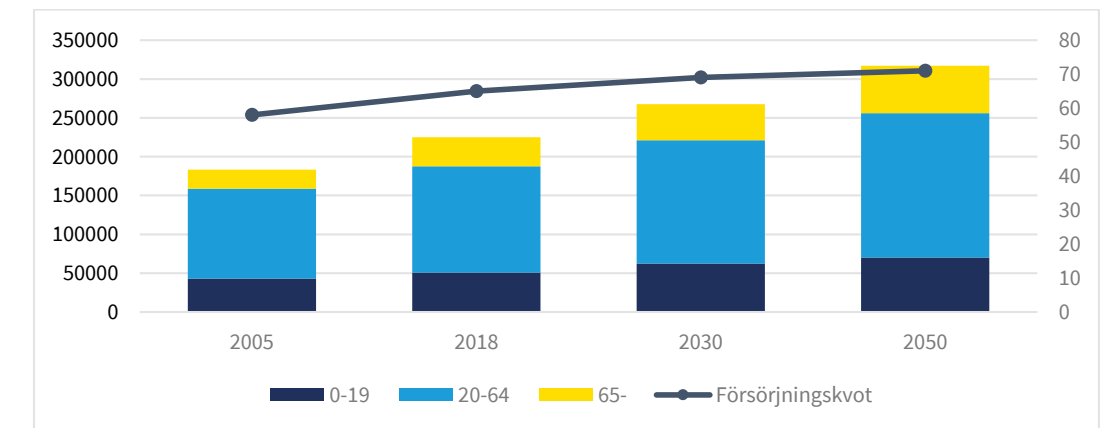
Slutsatserna i omvärldsanalysen kallas förändringstryck. De visar vad kommunen kan göra för att möta och hantera omvärldsförändringar. För denna trend gäller att:

- **Våga tänka nytt och vara nyskapande.** Den förändrade demografiska strukturen innebär att färre personer kommer att försörja fler framöver, samtidigt som behoven ökar i de personalintensiva verksamheterna som barnomsorg, skola och äldreomsorg. För att skapa effektiva och kvalitativa välfärdstjänster behöver kommunen tänka och arbeta annorlunda i framtiden. Innovationer, digitalisering, införandet av välfärdsteknik och en ökad samverkan såväl inom kommunkoncernen som med externa aktörer är åtgärder som kommunen kan använda sig av för att uppnå ett mer effektivt resursutnyttjande.
- **Säkra den långsiktiga kompetensförsörjningen.** En dubbling av antalet invånare som är över 80 år till 2030 kräver en utökning inom alla delar av äldreomsorgen. De ökade behoven medför utmaningar för kompetensförsörjningen men innebär också en möjlighet för till exempel unga och utrikes födda att etablera sig på arbetsmarknaden. Kommunen behöver utveckla nya metoder och arbetssätt för att nå, attrahera och utveckla den kompetens som krävs inom kommunen.
- **Ta vara på äldres arbetsförmåga, erfarenhet och engagemang.** Många av Uppsalas äldre är aktiva högt upp i åldrarna och det behöver finnas goda möjligheter för äldre att arbeta på den ordinarie arbetsmarknaden, eller inom frivilligverksamheter och föreningslivet. Kommunen behöver därför verka för att det ska vara enkelt, förmånligt och attraktivt för äldre att arbeta och på andra sätt bidra till samhällslivet.
- **Skapa ett äldrevänligt samhälle.** I samband med att vi får fler äldre ökar behoven av att anpassa den byggda miljön och utforma färdmedel, bostäder, verksamheter och aktiviteter utifrån ett äldreperspektiv. Det gör det möjligt för fler äldre att leva ett mer aktivt liv och att bo kvar längre i hemmet. Det finns samtidigt ett behov av att stärka möjligheterna för äldre att kunna förändra sin boendesituation och vid behov ställa om till ett mindre och mer tillgänglighetsanpassat boende. Kommunen behöver möta detta genom att stärka äldreperspektivet i sin planering, erbjuda ett breddat utbud av boendeanternativ för äldre med lägre boendekostnad och genom att utveckla sitt förebyggande och folkhälsofrämjande arbete.

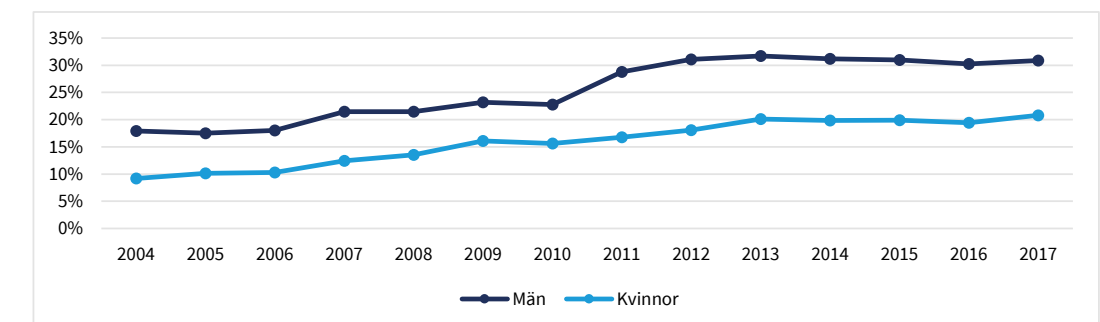
Exempel på trendens uttryck i Uppsala

Figur: Befolkningsutveckling äldre, index basår 2017. Källa: Kommunprognos 2019. Enligt kommunprognos 2019 kommer antalet kommuninvånare som är 80 år och äldre att öka från nära 9 100 år 2018 till cirka 15 600 år 2030. En sådan ökning av antalet personer i dessa åldrar förväntas innebära väsentligt större behov av sjukvård, äldreomsorg och anpassade boenden. Först runt år 2030 väntas ökningen av antalet invånare 90 år och äldre växa upp jämfört med den förväntade ökningstakten för totalbefolkningen.

Figur: Åldersfördelning och försörjningskvot i Uppsala kommun. Källa: Kommunprognos 2019. Försörjningskvoten visar hur stor gruppen som ska försörjas (0-19 år och 65+ år) är i förhållande till de som ska försörja (20-64 år). I Uppsala kommun förväntas försörjningskvoten stiga från dagens 64 till cirka 69 innan 2030, till följd av en åldrande befolkning och ett ökat barnafödande. Det innebär att för 100 kommuninvånare i yrkesverksam ålder 20-64 år kommer det framåt 2030 finnas cirka 69 kommuninvånare som inte är i yrkesverksam ålder, det vill säga barn och unga i åldrarna 0-19 år eller invånare som är 65 år och äldre. Sverige som helhet har redan nu en försörjningskvot på 75.

Figur: Arbetsdeltagande i befolkningen 65-74 år, Uppsala kommun. Källa: SCB. I Uppsala kommun har andelen 65-74 år som arbetar ökat under de senaste 10 åren. År 2017 arbetade 31 procent av männen (28 procent i riket) och 21 procent av kvinnorna (18 procent i riket). Under de senaste åren har dock ökningen i förvärvsfrekvensen bland äldre i kommunen stannat av.

Ökad digitalisering

Digitaliseringen och utvecklingen av ny teknik påverkar alla sektorer av samhället. Inom områden som transporter, klimat och energi bidrar digitaliseringen till nya, smartare och effektivare lösningar. Den påverkar även var invånarna bor, studerar, arbetar samt hur de umgås och kommunicerar med varandra.

Invånarna förväntar sig digitala tjänster

En ökad användning av digitala lösningar i samhället ökar också förväntningarna på kommunens tjänster. Kommuninvånarna förväntar sig i allt högre grad enkla, snabba och situationsanpassade lösningar för sina behov. Digitalisering kan utveckla formerna för insyn och delaktighet i kommunens beslutsprocesser och stärka medborgarinflytandet. Samtidigt finns risk för en digital klyfta om kommunen inte erbjuder andra alternativ för de kommuninvånare som inte tar del av den nya tekniken.

Digitaliseringen förändrar arbetsmarknaden

Digitalisering innebär att många existerande yrken förändras i grunden. Samtidigt växer nya former av arbetsuppgifter, yrkeskategorier och affärsmodeller fram. För att möta de nya digitala möjligheterna krävs bland annat investeringar, utbildning och beredskap hos medarbetare för att förändra sitt arbete.

90%

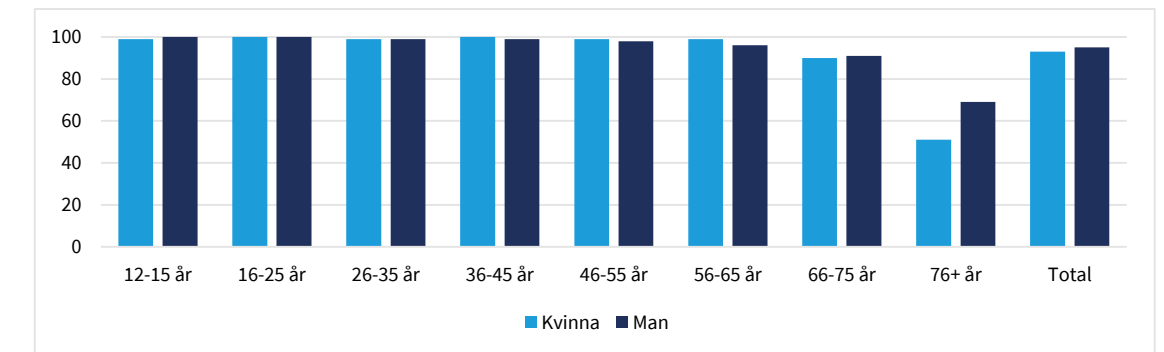
Hög internetanvändning. Mer än 90 procent av Sveriges befolkning använder internet. I åldersgruppen 12 till 65 år använder så gott som alla internet. Därefter sjunker internetanvändningen.

Så kan Uppsala kommun arbeta med ökad digitalisering

Slutsatserna i omvärldsanalysen kallas förändringstryck. De visar vad kommunen kan göra för att möta och hantera omvärldsförändringar. För denna trend gäller att:

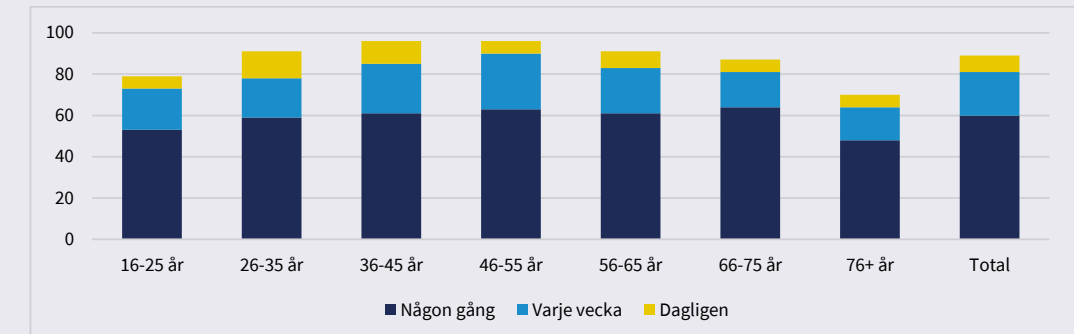
- **Digitalisera kommunal service och verksamhet.** Digitaliseringen utgör en förändringsmotor som kan främja utvecklingen av nya arbetssätt som bidrar till att lösa samhällets välfärdsutmaningar. Med hjälp av digitala medel kan en mer tillgänglig och öppen kommunal service skapas för dem som bor i, verkar i och besöker Uppsala. En digital automatisering kan också bidra till att minska behovet av enformiga och repetitiva arbetsmoment samtidigt som den kan frigöra värdefull arbetstid för ökad effektivitet och kvalitet. För att nyttja dessa möjligheter krävs ett starkt digitalt ledarskap som främjar innovation och nyskapande.
- **Motverka digitaliseringens risker.** Med digitaliseringen följer en sårbarhet, till exempel risk för driftstörningar, dataintrång, och andra virtuella angrepp. För att höja beredskap och motståndskraft behöver kommunen ytterligare stärka den digitala infrastrukturen och arbetet med informationssäkerhet. Kommunen behöver också främja digital delaktighet för olika samhällsgrupper och samtidigt skapa alternativ för dem som inte tar del av digitalisering och ny teknik.
- **Använda digitaliseringens potential till samhällsomvandling.** Digitaliseringen påverkar var och hur vi bor, arbetar, studerar och konsumerar. Detta skapar förväntningar på kommunens service hos invånare, näringsliv och besökare samtidigt som det öppnar upp för nya möjligheter till dialog och sätt att bedriva kommunal verksamhet. Kommunen behöver aktivt använda de möjligheter digitaliseringen för med sig på alla nivåer och inom alla sektorer. Den långsiktiga planeringen behöver ta hänsyn till lösningar och förändrade beteendemönster som teknikutvecklingen möjliggör.
- **Stärka den digitala ekonomin.** Digitaliseringen påverkar arbetsmarknaden genom att skapa nya typer av jobb med ökat behov av vissa kompetenser samtidigt som behovet av andra typer av jobb och kompetenser minskar. Det kan medföra såväl brist som överskott på kompetens och arbetskraft, vilket bland annat riskerar att hämma näringslivsutvecklingen. Uppsala behöver förstärka förmågan att nyttja fördelarna med denna strukturomvandling, framför allt genom kompetensförsörjning (verksamhetsutveckling och innovation), men också genom ett näringslivsarbete som främjar dynamik, förnyelse och konkurrenskraft kopplat till digitaliseringen.

Exempel på trendens uttryck i Uppsala

Figur: Andel i Sverige som använder internet. Källa: Svenskarna och internet (2018)

Diagrammet visar att i åldersgruppen 12 till 65 år använder så gott som alla internet. Siffran varierar mellan 100 procent hos 16-25-åringarna och 98 procent hos 56-65-åringarna. Även hos 66-75-åringarna är användandet högt, 91 procent. Bland de som är 76 år och äldre använder 51 procent av kvinnorna och 69 procent av männen internet.

Figur: Andel som tar del av offentlig information på internet. Källa: Svenskarna och internet (2018).

Diagrammet visar att 89 procent av internetanvändarna idag tar del av offentlig information på internet. Det är nära en fördubbling sedan 2008, då 45 procent gjorde det. De åldersgrupper som i högst grad tar del av offentlig information på internet är 36-55 år. Totalt gör cirka 95 procent det och cirka 35 procent gör det varje vecka.

Förändrade kompetens- och utbildningsbehov

Kompetensförsörjning är en viktig framtidsfråga, både för det lokala näringslivet och inom Uppsala kommun.

Arbetsmarknaden i Uppsala kommun växer och det leder till en ökad konkurrens om arbetskraften. Sedan år 2010 har det skapats cirka 2 200 nya jobb per år i kommunen.

Arbetsgivare har ett stort rekryteringsbehov

Rekryteringsbehovet bland arbetsgivare i Uppsala är stort, men det har hittills matchats av en stark befolkningsökning. Många branscher har ändå drabbats av betydande rekryteringssvårigheter och personalbrist. Det lokala näringslivet uppger att rekryteringssvårigheter är ett stort tillväxthinder.

Uppsala kommun står också inför stora egna rekryteringsbehov. Befolkningsförändringarna med fler äldre och unga medför att behovet av välfärdstjänsterna ökar. Antalet personer i yrkesarbetande åldrar ökar dock inte alls i samma utsträckning. Nya arbetssätt och användning av välfärdsteknik och digitalisering ger möjlighet att höja kvaliteten i välfärdstjänsterna utan att öka antalet anställda.

Fler yrken kräver eftergymnasial utbildning

Det är av stor vikt att hantera matchningen på arbetsmarknaden. Utbildning spelar en viktig roll för att komma tillrätta med såväl arbetslöshet som brist på arbetskraft. Allt fler arbeten kräver eftergymnasial utbildning. Detta gör att grupper med svaga studieresultat eller svag studiebakgrund generellt sett har det svårt att få arbete.

Teknikutvecklingen gör också att nya egenskaper och förmågor värdesätts högre och att kraven på medarbetare att ständigt lära nytt ökar.

Samtidigt ändras dynamiken på arbetsmarknaden. Tillsvidareanställning har länge varit en norm men nu ökar andelen kortare anställningar och frilansarbete.

2200

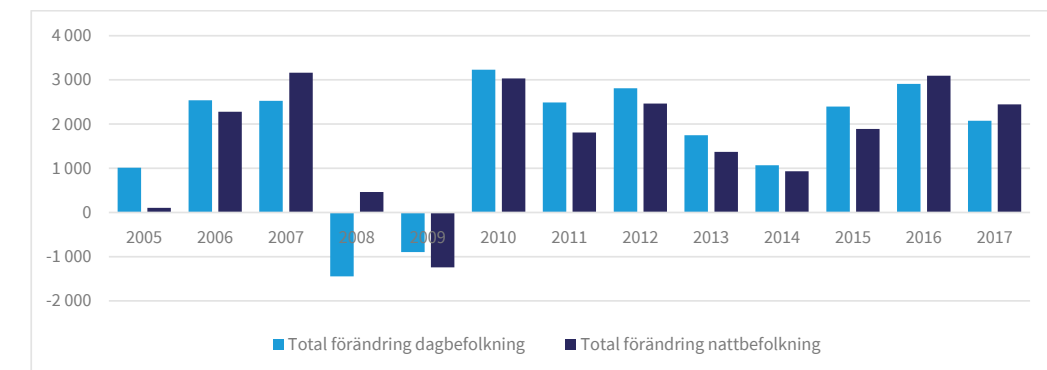
Stark och bred jobbtillväxt. Sedan år 2010 har det skapats cirka 2 200 nya jobb per år i kommunen. I Uppsala behöver det årligen skapas cirka 2 000 nya jobb för en lokal arbetsmarknad i balans. Minst hälften av de nya jobben behöver skapas inom så kallade kunskapsintensiva yrken i den privata sektorn.

Så kan Uppsala kommun möta förändrade kompetens- och utbildningsbehov

Slutsatserna i omvärldsanalysen kallas förändringstryck. De visar vad kommunen kan göra för att möta och hantera omvärldsförändringar. För denna trend gäller att:

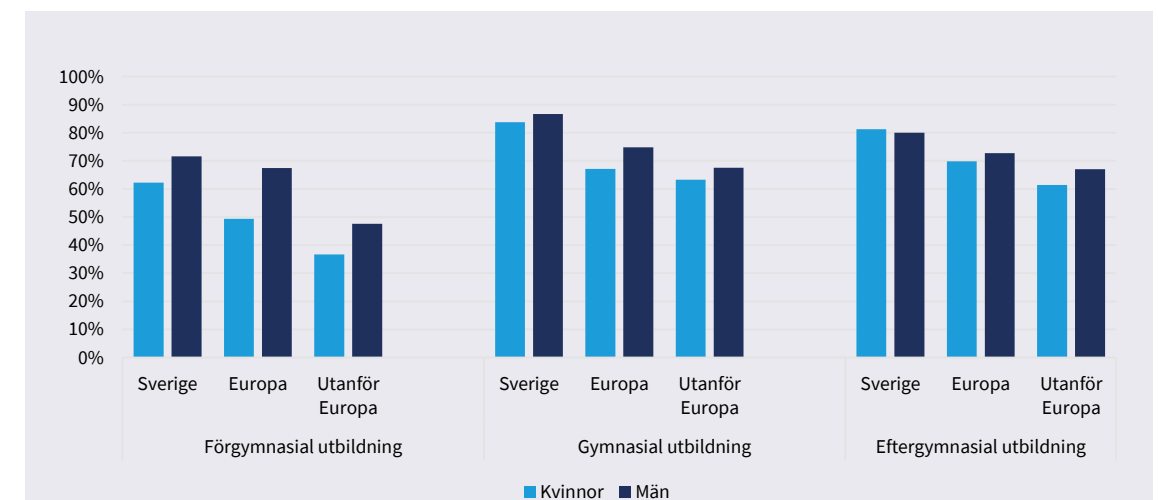
- **Förbättra matchningen på arbetsmarknaden.** Uppsala har låg arbetslöshet, men utrikes födda, äldre (55-64 år), funktionsnedsatta och personer utan gymnasieutbildning har det generellt sett svårare att ta sig in på arbetsmarknaden. Samtidigt ökar arbetsgivarnas efterfrågan på kompetent arbetskraft. Det är utmaningar som kommunen behöver möta med validering av kompetens och verksamhetspassande utbildningsinsatser, fokus på livslångt lärande och arbetsmarknadsåtgärder i nära samverkan med näringslivet.
- **Skapa jobbtillväxt.** I Uppsala behöver det årligen skapas cirka 2 000 nya jobb för en lokal arbetsmarknad i balans. Minst hälften av de nya jobben behöver skapas inom så kallade kunskapsintensiva yrken i den privata sektorn. För att stimulera en fortsatt jobbtillväxt behöver det skapas förutsättningar för fler företag att starta, etablera sig och växa i kommunen. Kommunens verksamheter behöver bli ännu bättre på att möta företagens behov av service och lokaler. Myndighetsutövning, tillhandahållande av tjänster och infrastruktur behöver präglas av hög kvalitet och effektivitet.
- **Anpassa kommunens verksamhet till en ökad rörlighet i arbetslivet.** Människor byter arbete oftare och konkurrensen om arbetskraften tilltar, vilket gör det svårare att behålla, utveckla och rekrytera utbildade och erfarna medarbetare. Kommunens rekryteringsarbete, anställningsvillkor och attraktivitet som arbetsgivare behöver stärkas i förhållande till ökad rörlighet och förändrade beteenden på arbetsmarknaden.
- **Samarbeta med kompetenser utanför kommunens organisation.** Det är idag flera aktörer som vill vara med och lösa kommunala utmaningar och det skapar nya roller för att samordna och organisera kommunal verksamhet tillsammans med näringsliv och intresseorganisationer. Kommunen behöver ha förmågan att utforma partnerskap med dessa aktörer så att yrkesskicklig och kompetent arbetskraft kan nå ut till de kommunala verksamheterna.

Exempel på trendens uttryck i Uppsala

Figur: Sysselsättningstillväxt i Uppsala kommun. Sysselsättningstillväxten är mätt som förändring av antalet förvärvsarbetande 20-64 år. Med dagbefolkning avses sysselsatta efter arbetsställets belägenhet. Det indikerar antalet arbetstillfällen i kommunen. Med sysselsatt nattbefolkning avses sysselsatta efter bostadens belägenhet. Det indikerar antalet personer som bor i kommunen och som också har ett arbete. Skillnaden mellan sysselsatt dag- och nattbefolkning i kommunen avgör nivån på kommunens nettopendling. Källa: Statistiska centralbyrån 2019

Arbetsmarknaden i Uppsala kommun har vuxit med 15 500 arbetstillfällen 2010-2017, eller drygt 2 200 i genomsnitt per år. Under 2016-2017 uppgick tillväxten till drygt 2 000 arbetstillfällen. Pendlingskvoten (sysselsatt dagbefolkning/nattbefolkning) uppgick år 2017 till 0,98, det vill säga fler arbetspendlade från än till Uppsala kommun. Det är framförallt män som i hög grad pendlar ut från Uppsala (mäns pendlingskvot var 0,94), medan kvinnor i högre grad pendlar in än ut ur kommunen (kvinnors pendlingskvot var 1,02).

Figur: Sysselsättningsgrad i befolkningen 20-64 år utifrån utbildning, kön och födelse-region, år 2017. Källa: SCB. Två tydliga tendenser går att urskilja när det gäller sysselsättningsgrad i olika befolkningsgrupper i Uppsala. För det första har sysselsättningsgraden blivit lägre bland invånare som endast har förgymnasial utbildning jämfört med invånare med längre utbildning. För det andra är sysselsättningsgraden lägre bland utrikes födda än bland sverigefödda. Skillnaden är särskilt stor bland de som är födda utanför Europa.

Ökad internationalisering och global rörlighet

Den ökade internationaliseringen innebär att världens invånare och företag blir alltmer globalt rörliga och sammanlänkade. Konkurrensen om högutbildad arbetskraft, företagsetableringar och investeringar hårdnar.

Uppsala har många globala kopplingar

Uppsala kommun har flera globala kopplingar hos invånarna, företagen, den högre utbildningen och forskningen. Utbildningsnivån i Uppsala är bland den högsta i landet. Årligen väljer cirka 2 000 internationella studenter att studera i Uppsala. När universitetsstudenterna väljer att etablera sig i Uppsala ger detta stora rekryterings- och utvecklingsmöjligheter för det lokala näringslivet. Uppsala är dessutom en del av Stockholm-Mälardalenregionen med en av Europas snabbast växande arbetsmarknader. Regionen rankas högt i internationella jämförelser över innovationskapacitet och konkurrenskraft.

Lokala företag blir en del av den globala marknaden

Flera av företagen inom Uppsala kommuns kunskapsintensiva branscher – life science, tech/ICT, cleantech och avancerade material – agerar på den globala marknaden. För det lokala näringslivet har internationaliseringen inneburit nya export- och affärsmöjligheter, samtidigt som företagen också utsätts för en ökad konkurrens från utlandet.

Internationaliseringen innebär också en ökad sårbarhet för bland annat finansiella kriser, pandemier och geopolitiska konflikter. Det finns också tecken på en ökad nationalism och protektionism som motreaktion till internationaliseringen. Storbritannien är till exempel på väg ut ur EU och handelshinder (tullar) har införts i såväl EU som USA.

2000

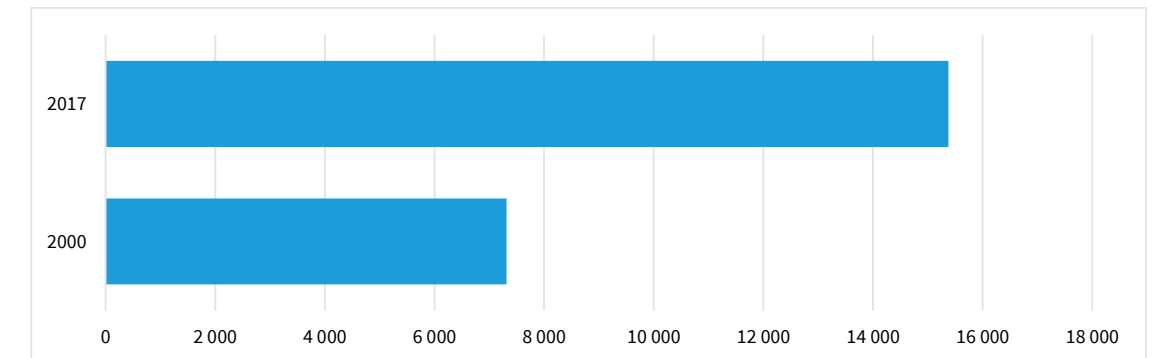
Internationella studenter. Årligen väljer cirka 2 000 internationella studenter att studera i Uppsala. En viktig faktor vid företagsinvesteringar och -etableringar är tillgången till välutbildad och kompetent arbetskraft. När universitetsstudenterna väljer att etablera sig i Uppsala ger detta stora möjligheter.

Så kan Uppsala kommun arbeta med internationalisering och ökad rörlighet

Slutsatserna i omvärldsanalysen kallas förändringstryck. De visar vad kommunen kan göra för att möta och hantera omvärldsförändringar. För denna trend gäller att:

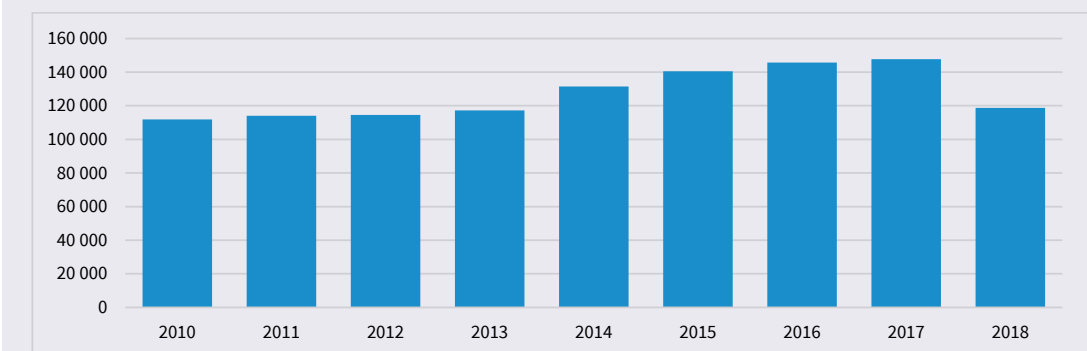
- **Stärka Uppsalas internationella attraktionskraft.** Den globala konkurrensen om kompetens, investeringar och etableringar hårdnar. Om Uppsala ska kunna stärka sin position krävs en ökad specialisering och fler samarbeten. Uppsalas livsmiljöer, universitet, sjukhus, innovationsstödssystem och kunskapsintensiva branscher är exempel på framgångsfaktorer som behöver tas tillvara i den internationella marknadsföringen av kommunen.
- **Skapa mottagningskapacitet.** För att kunna ta emot fler utländska inflyttare, besökare och investerare behövs en utvecklad mottagningskapacitet. Språk, interkulturell kompetens, digital tillgänglighet och professionalitet i etableringsfrågor är viktiga delar i detta. För att uppfattas som en attraktiv plats behöver kommunen också kunna erbjuda bra boendemiljöer, skolor, upplevelser och verksamhetslokaler i efterfrågade lägen.
- **Verka för en större arbetsmarknadsregion.** Uppsalas strategiska läge ger unika förutsättningar. Som nordlig nod i huvudstadsregionen utgör kommunen en integrerad del av ett dynamiskt tillväxtcentrum. Genom att knyta samman Uppsala med den forskningsinfrastruktur och de företag som finns i Stockholm-Mälardalenregionen nås en kritisk massa som gör kommunen ännu mer internationellt intressant. Kommunen behöver driva på i frågor om fyrspåret till Stockholm och sammankopplingen av arbetsmarknaderna i regionen för att öka attraktiviteten.
- **Samarbeta för att öka säkerhet och trygghet.** Oron i omvärlden stiger och vår totalförsvarsförmåga står allt oftare i fokus. Samtidigt blir terrorhot och internationellt organiserad brottslighet mer vanligt förekommande. Detta behöver motverkas genom utökad samverkan på lokal, nationell och internationell nivå. Kommunen har en viktig roll att säkra tryggheten i den lokala miljön och i de egna verksamheterna, inklusive krisberedskap och strategier för digital trygghet.
- **Vara förberedd på ändrade ekonomiska förutsättningar.** Geopolitisk och finansiell turbulens påverkar världsekonomin och kan snabbt leda till konjunkturnedgång med påtagliga följder för sysselsättningen och kommunens ekonomi. Stigande räntor skulle med dagens höga belåningsgrad få kraftigt genomslag, vilket behöver beaktas i kommunens planering.

Exempel på trendens uttryck i Uppsala

Figur: Antalet anställda i utlandsägda företag i Uppsala län. Källa: Tillväxtanalys.

Antalet anställda i utlandsägda företag i Uppsala län har nästintill fördubblats mellan åren 2000-2016. År 2016 arbetade 14 200 personer i Uppsala län i ett utlandsägt företag, vilket motsvarar 17 procent av sysselsättningen i näringslivet (21 procent i riket).

Figur: Utländska gästnätter vid kommersiell logi i Uppsala kommun. Uppgiften för 2018 är preliminär. Källa: Destination Uppsala.

Besöksnäringen i kommunen har växt under 2010-talet. Preliminära siffror indikerar dock en minskning av antalet utländska gästnätter i kommersiell regi under 2018. Det är en utveckling som skiljer sig från riket som helhet, men som vägs upp av en ökning av inhemska besökare. Under 2018 bedöms alltså det totala antalet gästnätter i kommunen ha ökat.

Miljö- och klimatförändringar

Den industrialiserade världen har under modern tid varit bra på att skapa ekonomisk tillväxt och välstånd. Nackdelen är att det har skett på bekostnad av jordens begränsade naturresurser, med miljöförstörande utsläpp och en klimatpåverkan som underminerar förutsättningarna för människans liv på jorden. För att bryta trenden och minska miljö- och klimatförändringarna behöver det ekonomiska systemet anpassa sitt ramverk efter planetens gränser.

Uppsala ska vara fossilfritt och förnybart år 2030

Kommunens två övergripande klimatmål är att Uppsala ska vara fossilfritt och förnybart år 2030 och klimatpositivt år 2050. Det finns motsvarande mål om att skapa en giftfri miljö med ren luft, rent vatten och ren mark. Detta ligger i linje med vad vetenskapen säger måste göras för att Uppsala ska bidra till att Sverige når de nationella och globala klimatmålen. Många aktörer arbetar idag aktivt med klimat- och miljöfrågor, men omställningstakten behöver öka för att säkra folkhälsan och planetens välmående.

Strukturella förändringar krävs för att vi ska nå miljö- och klimatmålen

Uppsalabornas stora utsläpp av växthusgaser inkluderar transporter i kommunen, långväga resor och konsumtion av varor och livsmedel. Uppsalas expansion, med framväxten av nya bostadsområden, ger också upphov till betydande utsläpp under byggprocessen och genom byggmaterialet.

För att nå högt ställda miljö- och klimatmål krävs strukturella förändringar som påverkar samhällsplaneringen, energiförsörjningen och våra val av byggmaterial, transporter, matvanor och konsumtionsmönster. Fokus behöver riktas mot både utsläppsreducerande åtgärder och åtgärder för klimatanpassning.

2050

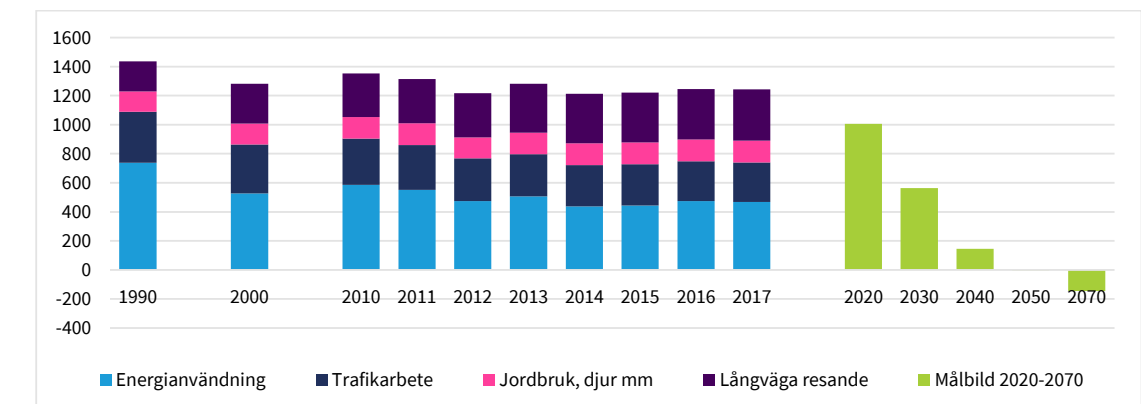
Klimatpositivt Uppsala. Uppsalas mål om att vara klimatpositivt 2050 ligger i linje med vad som krävs för att Uppsala ska ge sitt bidrag till att nå Parisavtalets mål om att hålla den globala temperaturökningen väl under 2 grader.

Så kan Uppsala kommun hantera miljö- och klimatförändringar

Slutsatserna i omvärldsanalysen kallas förändringstryck. De visar vad kommunen kan göra för att möta och hantera omvärldsförändringar. För denna trend gäller att:

- **Kraftigt och snabbt minska utsläppen av växthusgaser.** FN:s klimatforskarpanel visar att det krävs utsläppsminskningar på minst 10-15 procent per år och netto-noll utsläpp på global nivå 2050 för att klara Parisavtalets klimatmål och säkerställa människors hälsa och välbefinnande. Idag går omställningen för långsamt. För att Uppsala ska bli fossilfritt 2030 behöver kommunen prioritera åtgärder inom områden med stor klimatpåverkan, som exempelvis transporter, arbetsmaskinsanvändning och materialval inom bygg- och anläggning. Kommunala planer, strukturer och infrastrukturer behöver utvecklas och användas som draglok i omställningen.
- **Integrera miljö- och klimatperspektiven för en klimatsnål ekonomi.** Fossilfria, förnybara, resurseffektiva och giftfria kretslopp gynnar konkurrenskraften och livsmiljön. Men för att uppnå detta behövs en mer genomtänkt och styrande kommunal samhällsplanering och övergång till en hållbar och cirkulär ekonomi. Ändrade levnadsvanor, i synnerhet gällande semesterresor, behöver stimuleras. Kommunen kan bidra genom att ta fram en tydlig strategi för miljö- och klimatpositiv omvandling och ett ledarskap för genomgripande förändring. Kommunen behöver fortsätta att samla företag och andra aktörer i samarbeten som fokuserar på innovation och miljö- och klimatdriven affärs- och verksamhetsutveckling.
- **Skydda, utveckla och använda ekosystemtjänsterna.** Ekosystemtjänsterna – allt från naturlig infiltration och dagvattenrening till naturresursernas produktions- och rekreationsvärden – behöver skyddas och utvecklas för ett robust, klimatanpassat och resurssnålt samhälle. För att säkerställa ren luft, rent vatten och ren mark behöver de miljöfarliga utsläppen minska. Ekosystemtjänsterna behöver få en stärkt roll både i samhällsplaneringen och i samarbeten med fastighetsägare och andra lokala aktörer.
- **Klimatanpassa med förebyggande åtgärder.** Klimatanpassning är nödvändig och måste påbörjas redan idag, framför allt i bebyggelsestrukturen, de samhällstekniska systemen och för drivmedels- och livsmedelsförsörjningen. Kommunen behöver möta klimatförändringarna genom förebyggande åtgärder som skapar en attraktivare och mer hälsosam stad med exempelvis ökad trädplantering och grönska.

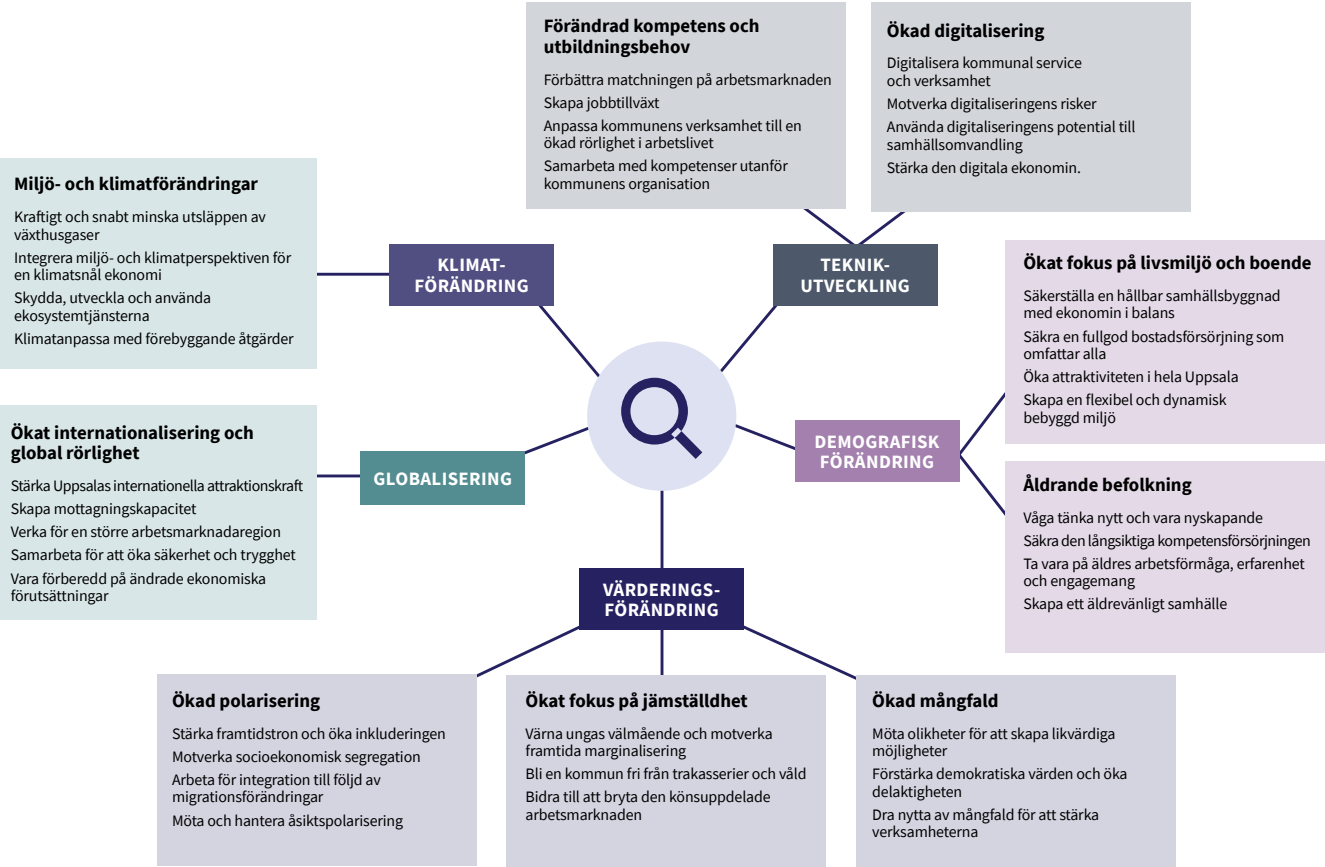
Exempel på trendens uttryck i Uppsala

Figur: Utsläpp av växthusgaser i det geografiska området Uppsala kommun (tusen ton koldioxidekvivalenter). Olika källor som kombineras av Uppsala kommun.

Uppsalas klimatpåverkan har gått ned sedan basåret 1990, men legat i princip still under 2010-talet. Växthusgasutsläppen relaterade till värme och elanvändning har gått ner, medan Uppsalabornas långväga resande har ökat kraftigt. Motsvarande utsläpp från de lokala transporterna ligger stilla. Klimatpåverkan från byggmaterial, produkter och livsmedel som används i Uppsala men produceras någon annanstans syns inte i grafen, men är betydande. Omställningstakten behöver öka för att Uppsala ska nå målet om att vara fossilfritt år 2030.

Sammanfattande bild över trender och förändringstryck 2019

Så här tar kommunen fram omvärldsanalysen

2019 års omvärldsanalys har i huvudsak utgått från förvaltningars och bolags beskrivningar av hur förändringar i omvärlden påverkar den egna verksamheten. Även kommunens egna experter har bidragit med inspel till trendbeskrivningarna, inklusive statistik och förändringstryck. Omvärldsanalysen har processats i flera steg, inklusive;

- Workshop under kommunanalys i syfte att testa och förfina slutsatser tillsammans med redaktionskommittén för Mål och budget (referensgrupp).
- Workshop med kommunledningskontorets tre hållbarhetsavdelningar (social hållbarhet, ekologisk hållbarhet samt näringsliv och omvärld).
- Workshop med koncernledningen i syfte att slutjustera, förankra och kvalitetssäkra slutsatser i omvärldsanalysen.

